Ì Î Í ÃÎ ËÛ Í ¯Í ÄÝÑÍ ÈÉ Ì ÓÇÅÉÍ ¯ÇÌ ÝÐ, ÖÓÃËÓÓËÃÀÒÀÉ ÕÀÐÜÖÀÆ ÀÆÈËËÀÕ ÀÆÈËÖÍ ÓÓÄÛÍ Ì ª ÐÄª Õ ÆÓÐÀÌ

Í ÝÃ.ÅÐª Í ÕÈÉ Ç¯ÉË

1.1. Òóñ ì óçåéí ¿çì ýð, öóãëóóëãà íü Ì î íãî ëûí àð ò¿ì íèé îëî í ¿åèéí òóðø á¿òýýñýí ýäèéí áî ëî î ä îþóí û ñî¸ëûí ¿í ýò ºâ, äàâòàãäàøã¿é, íºõºí á¿òýýãäýøã¿é, ¿í äýñí èé áàÿëàã, íèéãýì -ñî¸ëûí î í öãî é à÷ õî ëáî ãäî ëòî é ýä ç¿éëñòºäèéã¿é äýëõèéí ñî¸ëûí ºâèéí íýãýí õýñýã ìºí. Ýí ýõ¿¿ ñî¸ëûí ºâ, ¿çì ýð öóãëóóëãûã õàéðëàí õàì ãàäëàõ, õàäãàëàëò, àþóëã¿é áàéäëûã õàí ãàæ àæëëàõ íü ì î íãî ëûí òºð, çàñàã çàõèðãàà, ñî¸ë, ãýãýýðëèéí áàéãóóëëàãóóä, ì óçåéí ñàëáàðûí àæëòí óóä õèéãýýä èðãýí õ¿íèé ýðõýì ¿¿ðýãþì. Ýí ýõ¿¿ æóðì ààð òóñ ì óçåéí, ¿çì ýð, öóãëóóëãàòàé õàðüöàæ àæëëàõ àæëòí óóäûí ¿éë àæëëàãàà, ò¿¿í òýé õî ëáî ãäî õ áóñàä õàðèëöààã çî õèöóóëí à.

1.2. Òóñ ì óçåéí àëáàí ¸ñíû øèéäâýðýýð ñàí õºì ðºãò àâ÷, ¿í ýëãýý òî ãòî î ñî í, ¿çì ýðèéí õóâèéí äóãàð àâñàí á¿õ ýä ç¿éëñèéã àøèãëàëò, áàéðøèë õàðãàëçàõã¿éãýýð ì óçåéí ¿çì ýð öóãëóóëãà ãýæ¿çí ý.

1.3. ¯çì ýð, öóãëóóëãûí õàäãàëàëò õàì ãààëàëòûã ñàéæðóóëàõ, àð÷ëàõ, öýâýðëýõ, òî î ëî õ, á¿ðòãýõ, ñýðãýýí çàñâàðëàõ, ñóäëàõ, ì óçåéí áàéãûí áî ëî í ò¿ð ¿çýñãýëýí ãàéí òàí õèì ä äýãæýõ, äýãæýëòèéã ººð÷ëºõ, ãàäàää äî òî î äûí ¿çýñãýëýí ä ãàðãàõ, ñóðòàë÷èëàõ, õýâëýí íèéòëýõ, ñóðãàëòàí ä àøèãëàõ çî ðëëãî î ð ãàð õ¿ðýõ, áàéðøëûã ººð÷ëºõ, çººâºðëºõ, øèëæ¿¿ëýõ. òýýâýðëýõ ¿éë ÿâöûã¿çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ ¿éë àæëëàãàà ãýæõýëí ý.

1.4. Æóðì ûí 1.3-ò çààñàí ¿éë àæëëàãààí ä îðî ëöî ãñäûã àëáàí òóøààë õàðãàëçàõã¿éãýýð ¿çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàæ àæëëàõ àæëòí óóä ãýí ý.

1.5. Î ëî í óëñûí ì óçåéí çºâëºëèéí çàâàð÷èëãàí ä çàñí û äàõó ì óçåéí ¿çì ýð öóãëóóëãàä çàéëøã¿é òî õèî ëäëî î ñ áóñàä ¿åä àëü áî ëî õ î ëî í óäàà ãàð õ¿ðýõã¿é áàéõ çàð÷èì ûã áàðèì òëàí à.

1.6. ¯çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ á¿ðò àæëòí óóä òóõàéí ¿éë ÿâöòàé õî ëáî ãäî õ áóñàä ä¿ðýì, ñòàí äàðò, æóðàì, çàâàâð çýðãèéã áàðèì òëàõàñ ãàäí à ì ýðãýæëèéí óð ÷ääâàð, ì ýäëýã áî ëî âñðî ëî î á¿ðýí àøèãëàæ, î ëî í óëñûí ì óçåéí àæëòí û ¸ñ ç¿éí ä¿ðì èéí áàðèì òëàí àæëëàí à.

ÕÎ ¨ Ð: ¯ÇÌ ÝÐ ÖÓÃËÓÓËÃÀÒÀÉ ÕÀÐÜÖÀÕ ÄÀÄÀË, ÁÝËÒÃÝË

2.1 ¯çì ýð öóãëóóëãàòàé áàéãà áî ëî í ò¿ð õóãàöàãààð õàðüöàõ á¿õ õ¿ì ¿¿ñò ¿çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ àí õàí øàòí û áî ëî í ºäºð òóòì ûí çàâàâð÷èëãàà ì óçåéí àðãà ç¿é÷, ñýðãýýí çàñâàðëàã÷, ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ íàð ºãîº. Ì óçåéä øèíýýð îðñîí áî ëî í ¿çì ýð, öóãëóóëãàòàé ÿì àð íýã áàéäëààð õàðüöàæ àæëëàõ ì óçåéí àæëòí óóäûã ì óçåéí çàõèðëûí òóøàëààð òî äî ðõî é õóãàöààí ä, øàò äàðààëàëòàé äàäëàãàæóóëæ ñóðãàí à.

2.2 ¯çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõäàà àëü áîëîõ áèåä ýâòýéõýí õóâöàñ, õàëüòðàõã¿é íàì ºñãèéòýé ãóòàë, òóõàéí ýä ç¿éëä õ¿ðýõýä òîõèðîì æèîé, õîð õºíººë ó÷ðóóëàõã¿é, õàðèëöàí óðâàë ¿¿ñãýõã¿é áýýëèé, àì íû õààëòûã ñîíãîí ºì ñºíº. Áýýëèéã¿é õàðüöàõ øààðäëàãàòàé ¿çì ýð áàéíà.

2.3 ¯çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõäàà òóõàéí ¿çì ýðèéí õýì æýý, îíöëîãäòî õèðñîí õàéðöàã áàãëàà áîîäîë, æèéðýã, õºäºëãªõõ¿÷, áàãàæõýðýãñëèéãáýëòãýñýí áàéíà.

2.4 Ì óçåéí óäèðäëàãà ¿çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ ¿éë àæèëëàãààíä øààðäàãäàõºðºº òàñàëãàà, ø¿¿ãýý, áàãàæ õýðýãñýë, áàãëàà áîîäîë, õàéðöàã ñàâ, òíîãòºõººðºìæ, ýä ç¿éëñýýð õàíãàæªõ¿ðýãòýé.

2.5 ¯çì ýð öóãëóóëãûí ýíý æóðìûí 1.3-ò çààñàí çîðèëãîð õºäºëªõäºº çàâàë çàõèðëûí òóøàëûã¿íäýñëýæ, áóñàä õîëáîãäõ ä¿ðýì æóðìûí äàõóã¿éöýòãýíý.

ÃÓÐÀÂ: ¯ÇÌ ÝÐ ÖÓÃËÓÓËÃÀÒÀÉ ÕÀÐÜÖÀÕ ¯ÉËßÂÖ, ÕÀÐÈÓÖËÀÃÀ

3.1 Ýíý æóðìûí 1.3-ò çààñàí òîõèëäëóóä íü ¿çì ýð öóãëóóëãûã õºäºëªõ, ¿çì ýðòýé õàðüöàõ ¿íäýñëýë áîëíî.

3.2 Ýíý æóðìûí 2.2-ò çààñíûã¿íäýñëýí ¿çì ýð öóãëóóëãûãñàí õºì ðºªºñãàðãàõ á¿õ ¿éë ÿâöûãñàí õºì ðºãèéí àëáà, ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷íàð õîëáîãäîõ ä¿ðýì, çààâàð, æóðìûí äàõóã¿éöýòãýíý.

3.3 Ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷èéí õýí íýãýí ýçã¿é ¿åä øààðäëàãà ãàðñàí òîõèëäîëä Ñàí õºì ðºãèéí àëáàíû æóðìûí 3.9, 4.2.13-ò çààñíû äàõóó àëáàíû õýâèéí ¿éë àæèëëàãààã õàíãàí àæèëëàíà. Ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷èéí áóðóóòàé ¿éëäëýýñ àëáàíû õýâèéí ¿éë àæèëëàãàà òàñàëäñàí òîõèëäîëä Ì îíãîë Óëñûí Õºäºëì ºðèéí òóõàé õóóëèéí 131.1-ò çààñàí õàðèóöëàãà òîîöîíî.

3.4 Îëîí õ¿íèé õ¿÷ õºäºëì ºð øààðäàãäàõ îâîð õýì æýý èõòýé ¿çì ýðèéã õºäºëªõäºº çàõèðëûí òóøàëàòàð òîì èëîãäñîí àæëûí õýñýã, ì óçåéí àðãà ç¿é÷, ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, ñýðãýýí çàñâàðëàã÷ íàðûí òºëºâëºñºí òºëºâëªºíèé äàõóó õàðüöàæ õºäºëªíº. Ýíý ¿éë ÿâöàä ãàðñàí á¿õ çºð÷ëë äóòàãäëûã òóõàéí ¿åä ¿çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ ¿éë ÿâöàä îðîëöñîí àæëûí õýñýã, àæèëòóóä õàðèóöàíà. Õºäºëªíèé àêò áîëîí áóñàä õîëáîãäîõ áàðèì òáè÷èãòýé õîëáîòòé çºð÷ëë äóòàãäëûã ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, á¿ðòãýë ì ýäýýëëèéí ñàí÷ õàðèóöàíà.

3.5 Ýðäýì øèíæëëãýýíèé àæëòàí íàð áîëîí áóñàä àæëòíóóä ¿çì ýð, öóãëóóëàõ ñóäëàõ, òîäîðõîéëîò õèéõ çîðèëãîð ñàí õºì ðºãèéí àëáàíä áè÷ãýýð õ¿ñýòýý ãàðãàæ, çàõèðëûí òóøàëàòàð ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ýýñ 20-èî ñ äýýøã¿é ¿çì ýðèéã 14 õîííîãèéí õóãàöàãàòàð ò¿ð õ¿ëýýí àâ÷, ì óçåéãýýñ ãàðãàæõºãñºí ºðºº òàñàëãàà, àþóëã¿é îð÷èíä, òóñãàé öîîæ, ò¿ëõ¿¿ð, ëàö á¿õèé ñåêôýíä õàäãàëæ ñóäàëíà. Ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ýýñ àëáàí ¸ñîîð õ¿ëýýí àâñíààñ áóöàæõ¿ëýýëãýí ºªõ¿ðòýëõ ¿åèéí ¿çì ýð öóãëóóëãûí á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã õºäºëªíèé àêòàíä ãàðûí ¿ñýã çóðæõ¿ëýýæàâñàí ýðäýì øèíæëãýýíèé àæëòàí á¿ðýí õàðèöàíà. ¯çì ýð, öóãëóóëãûã íîöîé ãýì òýýõ ýñâýë ¿ðýãä¿¿ëñýí òîõèëäîëä

Ì îíãëûí ¯íäýñíèé ìóçåéí õºäºëìºðèéí äîòîä æóðìûí 12.5-ä çààñàí õàðèóöëàãà òîöíî.

3.6 Ñàí õºìðºãèéí ýðõëýã÷ íü ýðäýì øèíæèëãýýíèé àæèëòóóä, ìóçåéí áóñàä àæèëòóóä áîëîí òìèëîãäñíí àæûí õýñýõ ¿çìýð öóãóóëãûã òº¿ð áîëîí áàéãûí ¿çýñãýëýíä äýãëýõ çîðèëãîð ñàí õºìðºãºñ ãàðãàõàà çààâàë çàõèðëûí òóøàëûã ¿íäýñëýë áîëãîíî.

3.7 Ñàí õºìðºãèéí ºðºíööñ çºâøööðºãäñºí àæèëòàíä çàõèðëûí òóøàëûí õýðýãæèëòèéãáèåë¿¿ëæ¿çì ýðèéãõ¿ëýýëãýí ºãºõäöö ¿çì ýð á¿ðèéãçºâøööðºãäñºí ìàÿõòûí äàõóó àêò ¿éëäýí, õäãàëàëò õàì ãàëàëòûí áàéäàë áîëíãýì òýë, îíöëîãøèíæ çýðèéã òóñãàéëàí áè÷èæòýì äýãëýíý. Ýíýõ¿¿ áàðèì òûãõòëæ, ¿çì ýðèéãçöõ õ¿íýýð ãàðûí ¿ñýã çóðóóëàí õ¿ëýýëãýí ºãíº. ¯çì ýðèéã çöõöð õ¿ëýýí àâñàí àæèëòàí áîëîí àæèëòóóä òóõàéí ¿çì ýðèéã ñàí õºìðºãºñ áàéãûí áîëîí ò¿ð ¿çýñãýëýíãèéí òàíõèì áîëîí áóñàä õýñýõ õ¿ðòýë çöõõ ÿâöàä á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã õàðèöòàíà. ¯çì ýðèéã çöõæáóé õ¿íüýíý æóðìûí 2-ð á¿ëýõ çààñàí äàäëûã ýçýì øèæ, áýëòýë õàíãàñàí áàéíà. Çöõõ ÿâöàà ¿çì ýð öóãóóëûãöð õ¿íä äàì æóóëàõûã õàòóó õîðèãîíî. Òóõàéí ¿çì ýðèéã áàéíãûí áîëîí ò¿ð ¿çýñãýëýíãèéí òàíõèä äýãæýõ àæûí õýñýõ õ¿ëýýëãýí º㷠, ¿çì ýðèéí æàñàòàëò á¿õèé àêòàíä ýâàðýë, ãýì òýëã¿é õ¿ëýýëãýí ºãíèéã áàòàëãàòàæóóëàí ãàðûí ¿ñýã çóðíà. ¯¿íýýñ õîéø ¿çì ýðèéí á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã òóõàéí ¿çì ýðòýé õàðüöàæ, äýãëýõ àæèëòóóä õàðèóöàíà. Äýýðõ õºäºëãªºíèé ¿ëë ÿâöàä ¿çì ýð, öóãëóóëãûã çöõ ÿâöàà áóñàä øèëæ¿¿ëñýí, íîöòé ãýì òýýñýí ýñâýë ¿ðýãä¿¿ëñýí òîõèîëäîëä Ñî¸ëûí ºâèéã õàì ãàòàëàõ òóõàé õóóëèéí 60.1.7 áîëîí Ì îíãëûí ¯íäýñíèé ìóçåéí õºäºëìºðèéí äîòîä æóðìûí 12.5 -ä çààñàí õàðèöòàãà òîöíî. Òóõàéí ¿çì ýð, öóãëóóëãûã ¿çýñãýëýíä äýãëýæäóóññàíû äàðàà ¿çì ýð õàðàã÷ áîëîí äîõèëîë, àþóëã¿é áàéäëûí àæèëòàíä õ¿ëýýëãýí º㷠, õ¿ëýýëöñýí àêò ¿éëäýíý.

3.8 ¯çì ýð õàðàã÷ áîëîí ¿çýñãýëýí äýãëýõ ¿éë àæèëëàãàòàíä îðîëöîæ, ¿çì ýðòýé õàðüöàõ àæèëòàí á¿ð çºâõºí òóõàéí àæûí õýñãèéí àõëàã÷èéí çààâðûí äàõóó, ¿çì ýðòýé òóéëûí íàðèéí íÿì áàé, àðãà ç¿éí äàõóó àæèëëàíà. Òóõàéí àæûã ã¿éöýòãýæ áàéõäàà ¿çì ýðòÿì àð íýãýí ãýì òýë ó÷ðóóëáàë Ì îíãëë Óëñûí Õºäºëìºðèéí òóõàé õóóëíéí 31.1-ò çààñàí õàðèöòàãà õ¿ëýýíý.

3.9 Áàéãûí áîëîí ò¿ð ¿çýñãýëýíä äýãëýãäñýí ¿çì ýð öóãëóóëãûí àþóëã¿é áàéäàë, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã¿çì ýð õàðàã÷, Àþóëã¿é áàéäàë, ¿éë÷èëãýýíé àëáà á¿ðýí õàðèöòàíà.

3.10 ¯çì ýð öóãëóóëãûí áàéðøëë õàðãàëçàõã¿éãýýð õàäãàëàëò õàì ãàëàëòûí îð÷èíû ãîðìûã ìóçåéí ñàí õºìðºãèéí ýðõëýã÷, àðãà ç¿é÷èä, ñýðãýýí çàñàâðèàã÷ íàð òîãòñîí õóãàöàíä õýíàæ øàðäëàãàòàé ¿åä ñàíàë çºâëºãªãã Áîäëîã òºëºâëºëò, óäèðäëàãûí õýëòýñòàëáàí ¸ñîîð ìýäýãäýæøèéä¿¿ëíý.

3.11 Áàéãûí áîëîí ò¿ð ¿çýñãýëýíãýýñ áóóõ, ñîëèõ øàðäëàãàòàé áîëñîí ¿çì ýðèéã õºäºëªõäöö òóõàéí òàíõèì, ò¿ð ¿çýñãýëýíãõàðèóöñàí àæèëòàí çàõèðãàíä äëáàí õ¿ñýèò ãàðãàæ, çàõèðëûí òóøàëààð õîëáîãäõõ ä¿ðýì, æóðàì, çààâðûí äàõóó ñàí õºìðºãèéí ýðõëýã÷ëä õ¿ëýýëãýí º㷠. Õ¿ëýýëãýí º㷠õäöö á¿ðòãýë ìýäýýëëèéí ñàí÷, òóõàéí ¿çýñãýëýíãèéí òàíõèì õàðèööñàí ¿çì ýð õàðàã÷ çýðýã õ¿ì ¿¿ñèéã áàéëöóóëàí áóóëãàæ, ñàí

õºì ðºãèéí ºðººíä çººæîðóóëíà. Ýíý ¿éë ÿâöàä ãàðñàí çºð÷èë äóòàãäëûã òóõàéí ýðäýì øèíæèëãýýíèé àæèëòàí áîëîí óã¿éë àæèëèàãààããàðäàí áîëîí õàì òðàí ã¿éöýòãýñýí àëáàí ¸ñíû àæèëòíóóä õàðèóöàíà. Ñàí õºì ðºãò îðóóëñíû äàðàà ¿çìýðèéí õääãäëäëò õàì ãàäëäëò, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûí òàëààð àêò ¿éëäýí, õî¸ð òäë ãàðûí ¿ñýã çóðæ õ¿ëýýëöýíý. ¯¿íýýñ õîéø ñàí õºì ðºãäîòîð áàéðøóóëàõ ÿâöûí ¿çìýð öóãëóóëãûí àþóëã¿é, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã õ¿ëýýí àâñàí ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ á¿ðýí õàðèóöàíà.

3.12 Áàéãûí áîëîí ò¿ð ¿çýñãýëýíä äýãëýãäñýí ¿çìýð öóãëóóëãàòàé çàõèðëûí òóøàäë, õ¿ëýýí àâñàí àæèëòíóóäûí çºâøººðºë, õÿíàëòã¿éãýýð õàðüöàõ, õºäºëªõèéã õàòóó õîðèãëîíî. Çºâøººðºë, õÿíàëòã¿éãýýð ¿çìýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàõ áîëîí ýíý ¿åä ãàðñàí çºð÷èë äóòàãäëûã òóõàéí çºð÷èë ãàðãàñàí àæèëòàí á¿ðýí õàðèóöàíà.

3.13 Äîòîä, ãàäàäàää ò¿ð ¿çýñãýëýí ãàðãàõ ¿åä ¿çìýð öóãëóóëãûí àþóëã¿é, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã á¿ðýí õàíãàæ, çººâºðëºõ, òýýâýðëýõ, äýãëýõ ¿éë àæèëèàãààã òóñãàé ãýðýýãýýð çîõèöóóëíà.

3.14 Ñýðãýýí çàñâàðëàõ øààðäëàãàòàé áîëñîí ¿çìýð öóãëóóëãûã ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, ýðäýì øèíæèëãýýíèé àæèëòàí, ñýðãýýí çàñâàðëàã÷èä áîëîí áóñàä øèíæý÷èéí ñàíàë õ¿ñýëòýä ¿íäýñëýí çàõèðëûí òóøàëàòàð ñýðãýýí çàñâàðëàã÷ áîëîí ñýðãýýí çàñâàðëàõ ýðõ á¿õèé óëñûí áàéãóóëëàãàä õîëáîãäîõ àêò, áàðèì òáè÷ãèéã á¿ðä¿¿ëýí õ¿ëýýëãýí ºãíº.

3.15 ¯çìýð öóãëóóëãûã ñýðãýýí çàñâàðëóóëàõàòàð ñàí õºì ðºãáîëîí ¿çýñãýëýí ãýýñ ãàðãàæ, òóõàéí öóãëóóëãà õàðèöóñàí ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ õ¿ëýýí àâñíàòàñ õîéø ñýðãýýí çàñâàðëàã÷ áîëîí ñýðãýýí çàñâàðëàõ ãàçàðò õ¿ëýýëãýí ºãªõ õ¿ðòýëõ õóãàöàòàíû àþóëã¿é, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã õ¿ëýýí àâñàí ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, á¿ðòãýë ìýäýýëëèéí ñàí÷, ñýðãýýí çàñâàðëàã÷ íàð á¿ðýí õàðèöàíà.

3.16 Ñýðãýýí çàñâàðëóóëàõàòàð òýýâýðëýõ áîëîí çººâºðëºõ ¿åèéí àþóëã¿é áàéäàëä ìóçåéí óäèðäëàãà, Ñàí õºì ðºãèéí äëáà áîëîí Àþóëã¿é áàéäàë, ¿éë÷èëãýýíèé äëáà õÿíàëò òàâüæ, òóõàéí àæûã ã¿éöýòãýõýýð äëáàí ¸ñîîð òîìèëîãäñîí àæèëòíóóä ä¿ðýì, æóðàì, çààâðûãáàðèì òëàí, õàðèóöëàãàòàé àæèëëàíà.

3.17 Ñýðãýýí çàñâàðëàõàòàð äëáàí ¸ñîîð õ¿ëýýí àâñíàòàñ õîéø ñýðãýýí çàñâàðëàæ äóóññàíû äàðàà áóöààí õ¿ëýýëãýí ºãªõ õ¿ðòýëõ õóãàöàíä òóõàéí ¿çìýð öóãëóóëãûí àþóëã¿é, á¿ðýí á¿òýí áàéäëûã õ¿ëýýí àâñàí ñýðãýýí çàñâàðëàã÷, áàéãóóëëàãà á¿ðýí õàðèöàíà.

3.18 Ìºí ¿çìýð öóãëóóëãûã ãàäíû õóâü õ¿í áîëîí äëáàí áàéãóóëëàãûí ñàíàë õ¿ñýëòýýð çàõèðëûí òóøàäë ãàðñû äàãóó ¿ç¿¿ëýõ, ãýðýë çóðàã âàõ çýðýã ¿éë àæèëëàãàòàã ñàí õºì ðºãèéí äëáàíû äàðãà, õàðèöóñàí ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, á¿ðòãýë ìýäýýëëèéí ñàí÷ íàð á¿ðýí õàðèöàæ, õÿíäëòàâüæàæëëàíà.

3.19 Ãàäíû ñóäëàà÷ áîëîí ãýðýë çóðàã÷èä ¿çìýð öóãëóóëãûí àþóëã¿é áîëîí á¿ðýí á¿òýí áàéäàëä ñºðºã íºëºº ¿ç¿¿ëýõýýð ¿éëäýë õèéñýí òîõèîëäîëä òóõàéí ¿éë ÿâöûã äàðóé çîãñîîæ, óäèðäëàãàä ìýäýãäýíý. Èéíõ¿ ñàíàì ñàðã¿é áîëîí ñàíàòàéãààð ¿çìýð öóãëóóëãàä õîð õîõèðîë ó÷ðóóëñàí áîë òóõàéí õàðèöëàãûã ãääíû ñóäëàà÷ áîëîí ãýðýë çóðàã÷èä á¿ðýí õàðèöàæ, õóóëèéí ºìíº õàðèöëàãà õ¿ëýýíý.

3.20 ¯çì ýð öóãëóóëãûã àð÷ëàõ öýâýðëýõ çî ðèëãî ð õàðüöàõäàà ñýðãýýí çàñâàðëàã÷, ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷, ì óçåéí àðãà ç¿é÷äèéí áî ëî âñðóóëæ çàõèðãààí û çºâëººð õýëýëö¿¿ëýí, çàõèðëûí òóøààëààð áàòàëãààæóóëñàí öýâýðëýãýýí èé æóðì ûã áàðèì òëàí àæèëëàí à.

3.21 Ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷èä ººðñäèéí õàðèóöñàí ñàí õºì ðºã äýõ ¿çì ýð öóãëóóëãûã àëü áî ëî õ òî ãòì î ë àð÷èëæ öýâýðëýõ øààðäëàãàòàé áºãªºä ÷èí ãýõäýý ñýðãýýí çàñâàðëàã÷, ì óçåéí àðãà ç¿é÷äèéí çºâëºãªº òóñëàì æûãàâ÷ áî ëî.

3.22 ¯çì ýð öóãëóóëãà ñîëèãäñîí, ¿ðýãäñýí òî õèî ëäî ëä ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ íàð ÿàðàëòàé àëáàí û äàðãà áî ëî í ì óçåéí óäèðäëàãàä ì ýäýãäýí ý.

3.23 ¯çì ýð õàðàã÷ íü áàéíãûí áî ëî í ò¿ð ¿çýñãýëýí ãèéí òàí õèì ä áóé çàðèì èë ¿çì ýð¿¿äèéã ñýðãýýí çàñâàðëàã÷, ì óçåéí àðãà ç¿é÷, ñàí õºì ðºãèéí ýðõëýã÷ íàðûí çºâëºñíºº ð òî ããì î ë õºíªí öýâýðëýãýý õèéæ áî ëî. Õàðèí õî ðãî íä áóé ¿çì ýð¿¿äèéã çàõèðëûí òóøààëààð áàéãóóëàãäñàí àæëûí õýñãèéí õàì òöýâýðëýí ý.

3.24 ¯çì ýð öóãëóóëãûã áàéðøèë õàðãàëçàõã¿éãýýð àð÷ëàõ öýâýðëýõ ÿâöûí á¿ðýí á¿òýí áàéäëûãòóõàéí àæëûãã¿éöýòãýæ áóé àæèëòàí á¿ðýí õàðèóöàí à.

3.25 ¯çì ýð öóãëóóëãàòàé õàðüöàæ àæèëëàõ àæèëòí óóäààñ ¿ë øàëòãàëàí ¿¿ñýõ áàéãàëèéí äàâàãäàøã¿é õ¿÷èí ç¿éë áî ëî í áóñàä õ¿ì ¿¿ñèéí áóðóóòàé óéë àæèëëàãàí ààñ øàëòãàëàí ¿¿ññýí àëèâàà çº ð÷èë äóòàãäëûãòóõàéí àæëòàí õàðèóöàõã¿é